

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
За підтримки Швейцарії

DECIDE
Інтернаціональний центр
досліджень для розвитку
демократичної освіти

DOCCU
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

HEALTHY
LIFE
PH
ZH

ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ
**«ПРОФІЛЬНА»: РЕФОРМА
СТАРШОЇ ШКОЛИ**

Реформа «Нова українська школа» триває восьмий рік. Вона завершилася в початковій школі і гімназії. Паралельно з цим відбувається активна робота над впровадженням у 2027 році реформи у старшій школі.

Передбачається, що з 2027 року запроваджується навчання за двома спрямуваннями:

- академічним: поглиблене вивчення обраних предметів та орієнтація на продовження навчання в ЗВО;
- професійним: здобуття професії.

НАВИЩО ПОТРІБНА РЕФОРМА

Освіта для всіх учнів, незалежно від місця проживання, соціального статусу тощо, має бути якісною. Як показують результати міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022, в Україні посилюється нерівність між сільськими й міськими школами – **розрив між учнями з міст і учнями із сіл становить:**

- у читанні майже 5 років навчання;
- у математиці – більше ніж 4,5 року навчання;
- у природничо-наукових дисциплінах – майже 4 роки.

Надмірна кількість навчальних годин і предметів у старшій школі призводить до перевантаження учнів, що негативно впливає на їхнє здоров'я та успішність і, на жаль, не сприяє підвищенню якості освіти.

Учні практично не мають впливу на те, що вивчати. Попри різноманіття назв профілів (понад 20), 72% учнів навчаються за п'ятьма найбільш поширеними, чотири з яких гуманітарні. Також заклади освіти критично потребують оновлення матеріально-технічної бази, щоб підвищити якість освіти за природничими та ІТ-профілями.

ЧОМУ ВАЖЛИВА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Попри гострий дефіцит робітничих професій, лише 35% випускників 9 класів в Україні обирають професійну освіту. Протилежною є ситуація у таких розвинених країнах, як Швейцарія, Німеччина та Австрія, у яких 70% старшокласників йдуть навчатися до закладів професійної освіти. Водночас держава витрачає кошти на навчання у ЗВО спеціалістів, багато з яких згодом не працює за фахом. Потрібно посилити профорієнтаційну роботу серед учнів 8-9 класів та показати, що не всі сфери економіки потребують фахівців з вищою освітою.

Система має змінитися. Профтехи й фахові коледжі повинні стати сучасними закладами освіти, у яких престижно здобувати високооплачувані й потрібні професії, спеціальності, а також якісну повну загальну середню освіту.

ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ РЕФОРМА ДЛЯ УЧНІВ, ЯКІ ОБЕРУТЬ АКАДЕМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

У межах реформи передбачається створення відокремлених від початкових шкіл та гімназій академічних ліцеїв з великою кількістю учнів. Саме такі заклади освіти зможуть забезпечити вибір профілів і предметів.

В академічних ліцеях учні навчатимуться 3 роки (10-12 класи). Саме 10 клас має стати профільно-адаптаційним. Упродовж цього навчального року учні зможуть надолужити можливі освітні втрати й остаточно визначитися з профілем навчання. У 10 класі буде найбільше уроків з обов'язкових предметів, що дасть змогу, можливо, заново поглянути на ті дисципліни, які не подобалися раніше, з новими вчителями тощо. За потреби впродовж цього року можна буде змінити профіль навчання.

Академічний ліцей даватиме учням більше можливостей для вибору: профілю і предметів / курсів у межах профілю для поглибленого вивчення, а також предметів поза профілем (наприклад, учень математичного профілю зможе обирати предмети / курси природничих наук, мистецтва, літератури тощо).

Обов'язкові предмети / інтегровані курси для вивчення будуть в усіх закладах освіти як академічного, так і професійного спрямування. Це те, що пов'язано з вивченням української мови, літератури, історії України, англійської мови, математики.

ЧОМУ ПОТРІБНІ ВІДОКРЕМЛЕНІ АКАДЕМІЧНІ ЛІЦЕЇ

Для ефективного навчання має бути створено нову культуру закладів освіти й нове освітнє середовище, у якому навчатимуться учні приблизно одного віку.

Мережа академічних ліцеїв має бути такою, щоб забезпечити вибір профілів для учнів: або це мають бути багатопрофільні ліцеї, або кілька ліцеїв із різними профілями на доступній відстані. Зміни в мережі закладів освіти мають відповідати поточній демографічній ситуації, а також враховувати її прогнозовані зміни.

Що більша кількість учнів у академічному ліцеї, то легше забезпечити вибір профілів, курсів, предметів, адже учнівство зможе обрати профіль (профілі) навчання в межах кластерів: STEM, мовно-літературний, соціально-гуманітарний, щоб вивчати предмети й курси поглиблено.

Окрім того, у великих закладах освіти легше забезпечити матеріально-технічну базу, а також залучити висококваліфікованих учителів.

Якщо потрібно, учні зможуть доїжджати до такого закладу або проживати в гуртожитках (пансіонах).

ЩО НЕОБХІДНО ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ?

Необхідні злагодженість і співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Для забезпечення ефективного впровадження реформи старшої школи головам територіальних громад і управлінцям у сфері освіти, у межах їхньої компетенції, необхідно:

1. Сформулювати мережу закладів загальної середньої освіти, яка відповідає демографічній ситуації, потребам учнів та дає змогу якісно організувати профільне навчання.
2. Забезпечити академічні ліцеї кваліфікованими педагогічними кадрами.
3. Організувати підвезення / проживання старшокласників, які мешкають на значній відстані від місця навчання.
4. Покращити матеріально-технічну базу відповідних закладів освіти.

ЯК СПРИЙМАЮТЬ РЕФОРМУ УЧНІ ТА БАТЬКИ

Щоб зрозуміти ставлення до реформи старшої школи, в Україні провели всеукраїнське соціологічне дослідження**, у якому взяли участь понад 80 тисяч респондентів: учні, батьки, освітяни та представники місцевої влади з усіх регіонів.

- 85% старшокласників підтримують реформу;
- серед батьків учнів 10-11 класів реформу підтримують 85%, серед батьків учнів 5-6 класів – 78%;
- 91% старшокласників і 83% студентів закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти хотіли б обирати частину предметів для вивчення;
- учні (72%) і студенти (71%) готові навчатися в іншій громаді, якщо там буде створено ліпші умови для навчання.

ТАЙМЛАЙН РЕФОРМИ

2023 – 2024 рр.	підготовчий етап: написання стратегії, дорожньої карти, узгодження законодавчої рамки, формування органами місцевого самоврядування перспективної мережі майбутніх академічних ліцеїв;
2025 – 2026 рр.	пілотування в окремих закладах освіти (уже відібрано перші 30 ліцеїв);
2027 – 2029 рр.	впровадження – перехідний етап;
2029 – 2033 рр.	впровадження – фінальний етап.

* брендинг реформи профільної середньої освіти

**дослідження проведено Київським міжнародним інститутом соціології (KMIC) у квітні-травні 2024 року на замовлення Швейцарсько-українського проекту DECIDE «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» на запит МОН